

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף קד

(בעמוד הקודם)

גמרא: איבעיא להו בית כור סתמא מאי: המוכר לחבירו 'בית כור' בסתמא בלי לפרש שהוא מוכר אותו 'במידה בחבל' במדויק, ובלי לפרש שהוא מוכר אותו 'הן חסר הן יתר' שלא במדויק. האם כשהוא מוכר בסתמא הוא מכר במדויק או שלא במדויק?

תא שמע - 'בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל, פחות כל שהוא ינכה, יתר כל שהוא יחזיר'. **הא סתמא כ'הן חסר הן יתר' דמי:** מתחילת דברי משנתנו יש לדייק שדוקא כשהמוכר אמר לקונה 'בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל' אז הוא מכר לו במדויק (ועל מי שקיבל יותר להחזיר). אבל משמע שאם הוא מכר לו בסתמא הוא לא צריך להחזיר, כי זה כמו המוכר במפורש 'הן חסר הן יתר'.

דחיה: אימא סיפא ואם אמר לו 'הן חסר הן יתר' אפילו פחת רובע לסאה או הותיר רובע לסאה הגיעו. **הא סתמא כ'מדה בחבל' דמי:** מאידך, מהסיפא של המשנה מדויק להיפך. שדוקא כשהמוכר אמר לקונה שהוא מוכר לו 'הן חסר הן יתר' אז אם הוסיף או פחת לא מחזירים זה לזה את ההוספה או הפחת. אבל משמע שאם מכר לו בסתמא, הוא כן צריך להחזיר, וכמו המוכר במפורש 'מידה בחבל'.

אלא מהא ליכא למשמע מינה: ממשנתנו אין ראייה. (והסיבה שהתנא כתב את שני המקרים, בגלל שבמשנה הבאה הוא יכתוב מה הדין האומר את שתי הלשונות ביחד 'בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל הן חסר הן יתר').

תא שמע - 'בית כור עפר אני מוכר לך', 'כבית כור עפר אני מוכר לך', 'הן חסר הן יתר אני מוכר לך' - אפילו פחת רובע לסאה או הותיר רובע לסאה הגיעו. **אלמא סתמא נמי כהן חסר הן יתר דמי:** נאמר בכרייתא שמוכר האומר את אחד משלושת הלשונות דלהלן, גם אם הוסיף או פחת לקונה, אין החזרות.

א. 'בית כור עפר אני מוכר לך'. ב. 'כבית כור עפר אני מוכר לך', כלומר קרוב לבית כור אבל לא בית כור ממש. ג. 'בית כור עפר אני מוכר לך הן חסר הן יתר'.

מוכח שגם המוכר בסתמא נחשב כאומר במפורש 'הן חסר הן יתר'.

דחייה: התם פרושי קא מפרש 'איזהו בית כור שהיא כבית כור? כגון דאמר ליה 'הן חסר הן יתר': כוונת הברייתא על מקרה אחד בלבד, על המוכר 'בית כור עפר'. והברייתא כאילו שואלת באיזה מקרה המוכר 'בית כור עפר' ולא אמר 'כבית כור עפר' גם כן דינו יהא כאומר 'כבית כור'? והתשובה כשהוסיף 'הן חסר הן יתר', דהיינו שאמר 'בית כור עפר הן חסר הן יתר אני מוכר לך'.

תשובה: מתקיף לה רב אשי א"כ אני מוכר לך אני מוכר לך למה לי? אלא לאו שמע מינה סתמא נמי כהן חסר הן יתר דמי שמע מינה: מדוע מפסיקה הברייתא במילים 'אני מוכר לך' שוב ושוב? היה צריך להיות כתוב רק לבסוף 'אני מוכר לך', דהיינו 'בית כור עפר כבית כור עפר הן חסר הן יתר אני מוכר לך'!

אלא בהכרח שהברייתא מדברת בשלושה מקרים שונים, וכפי שהבנו בתחילה. ואם כן מוכח שהמוכר בית כור עפר בסתמא דינו כמפרש 'הן חסר הן יתר'.

*

למדנו במשנה - מהו מחזיר לזו? מעות ואם רצה מחזיר לו קרקע. ולמה אמרו מחזיר לו מעות? לייפות כוחו של מוכר.

ליפות כחו של מוכר אמרינן ליפות כחו של לוקח לא אמרינן: מדבר המשנה מדויק שדוקא מייפים את כוחו של המוכר (שהוא יכול לבחור האם לקבל את החלק הקטן של הקרקע בחזרה, או לקבל מעות ולהכריח את הקונה לקנות אותה). אבל לא אומרים לייפות את כוחו של הקונה, והיינו במקרה שהקונה רוצה לקנות את החלק הנוסף, לא מכריחים את המוכר למכור לו אותו.

קושיא: והתניא פיחת שבעת קבין ומחצה לכור או הותר שבעת קבין ומחצה לכור הגיעו, יותר מכאן כופין את המוכר למכור ואת הלוקח ליקח: אם המוכר הוסיף לו קרקע והחלק הנוסף גדול משבעה ומחצה קב לכור, כופים גם את המוכר וגם את הקונה. דהיינו אם הקונה רוצה לקנות אותו, כופים את המוכר למכור לו. ואם המוכר רוצה למכור, כופים את הקונה לקנות.

תירוץ: התם כגון דהוה יקירא מעיקרא וזל השתא, דאמרינן ליה אי ארעא יחבת לי ליה הב לי ליה כזולא דהשתא: באמת התקנה היא רק לטובת המוכר. אבל בכרייתא הזו מדובר שבשעת המכירה הקרקע היתה יקרה, ולאחר המכירה ירד המחיר. ועכשיו המוכר רוצה להכריח את הקונה לקנות את החלק הנוסף של הקרקע במחיר היקר כמו שהיתה שווה מתחילה. וזה הוא לא יכול לעשות. אלא אנו אומרים לו אם אתה רוצה להכריח את הקונה לקנות אותה, תקבל ממנו את המחיר הזול של עכשיו.

והטעם, כי חכמים ייפו את כוחו של המוכר רק באופן ש'זה נהנה וזה לא חסר', דהיינו כשאין הפסד לקונה. אבל כאן שירד המחיר, אם הוא יצטרך לקנות את החלק הזה במחיר היקר הוא יפסיד, ובכזה מקר לא תקנו חכמים ייפוי כח למוכר.

קושיא: והתניא כשהוא נותן לו נותן לו כשער שלקח ממנו: בכרייתא כתוב שכשהמוכר מכריח את הקונה לקנות את החלק הנוסף של הקרקע, הקונה צריך לשלם לו כמו השער של שעת הקניה!

תירוץ: התם כגון דהוה זולא מעיקרא ויקרא לה השתא: שם מדובר במקרה הפוך. בשעת המכירה הקרקע היתה זולה, לאחר מכן היא התייקרה. ועכשיו המוכר רוצה להכריח את הקונה לקנות את החלק הנוסף במחיר היקר של עכשיו. ואת זה הוא לא יכול לעשות. ולכן הקונה משלם רק את המחיר הזול שהיה בתחילה.

*

למדנו במשנה - שאם שייר בשדה בית ט' קבין וכו'. כלומר המוכר 'בית כור עפר הן חסר הן יתר'. אם הוא הוסיף על הבית כור עד רבע קב לסאה, הרי זו מחילה והקונה זכה. ואם הוסיף יותר מרבע קב לסאה (עד פחות מ-9 קבין) המוכר יכול להחליט האם להכריח את הקונה לקנות את החלק הזה. אבל אם הוא הוסיף 9 קבין, זו כבר 'שדה קטנה' והוא לא יכול לכפות את הקונה לקנות אותה אלא הוא מקבל אותה בחזרה.

אמר רב הונא ט' קבין שאמרו ואפי' בבקעה גדולה. ורב נחמן אמר נותן שבעת קבין ומחצה לכל כור וכור ואי איכא מילתא יתירא (דהוי) לתשעת קבין הדרי: לדעת רב הונא אם הוסיף לו קרקע בגודל של 9 קבין היא חוזרת אפילו אם מכר לו שדה ענקית. כי קרקע בגודל של 9 קבין כבר חשובה בפני עצמה. ולפי זה אם מכר

לו שדה מעל 36 סאה, כלומר שדה של 37 סאה היא חוזרת, אפילו שאין בה יחס של תוספת רבע קב לסאה (9 = 4 : 36), משום שהיא בגודל 9 קבין.

ולדעת רב נחמן 9 קבין זה דוקא כשמכר לו בית כור, אבל המוכר שני כורים, אם הוסיף לו יחס של מעל רבע קב לסאה, הקרקע חוזרת. שעד רבע קב לסאה המוכר מוחל, ומעל רבע קב הקרקע חוזרת למוכר. ולכן אם הוסיף לו מעל 15 קב הקרקע חוזרת. כי שני כורים הם 60 סאה, והיחס של רבע קב לסאה הוא 15 קב (15 = 4 : 60).

לדעת רב נחמן היחס צריך להיות רבע קב לכל סאה גם בשדה ענקית. אמנם החילוק בין שדה בית כור לשדה ענקית הוא מתי התוספת חוזרת למוכר. במוכר בית כור דוקא אם הוסיף 9 קבין היא חוזרת למוכר (כי בית כור הוא 30 סאה, ורבע קב לסאה יוצא שבעה וחצי קב, ועד היחס הזה המוכר מוחל, אמנם כדי שהקרקע תחזור צריך שהיא תהיה בגודל של 9 קבין). אבל במוכר מעל כור, החשבון הוא רבע קב לסאה, ועד רבע קב לסאה המוכר מוחל, ומעל רבע קב הקרקע חוזרת למוכר, ובתנאי שיש בה 9 קבין.

(ולכן המוכר שדה של 37 סאה והוסיף לו 9 קבין הרי זו מחילה, למרות שהוסיף 9 קבין, כי אין כאן יחס של רבע קב לסאה. ורק אם הוסיף לו 9 וחצי קב ההוספה חוזרת, בגלל שיש כאן תוספת של יותר מרבע קב לסאה).

איתיביה רבא לרב נחמן שאם שייר בשדה בית תשעת קבין. לאו דזבין ליה כוריים: מלשון המשנה 'שאם שייר בשדה בית תשעת קבין...מחזיר לו את הקרקע' משמע לכאורה שאפילו אם מכר לו שני כורים, אם הוסיף 9 קבין, ההוספה חוזרת. ואילו לדעת רב נחמן אינה חוזרת עד שיוסיף בסך הכללי מעל רבע קב לסאה (כלומר מעל 15 קב).

דחיה: לא, דזבין ליה כור: מדובר שהוא מכר לו רק כור.

קושיא: ובגנה בית חצי קב. לאו דזבין ליה סאתים: מהמשך המשנה 'ובגנה בית חצי קב ... מחזיר לו את הקרקע', משמע שאפילו אם מכר לו סאתיים, למרות שאז חצי קב הוא היחס של רבע קב לסאה ולא יותר, ואם כן הקרקע לא אמורה לחזור למוכר לדעת רב נחמן כי אין כאן יותר מרבע קב לסאה!

דחיה: לא, דזבין ליה סאה: מדובר שהוא מכר לו קרקע בגודל סאה, ואז יש כאן יותר מרבע קב לסאה ולכן הקרקע חוזרת.

קושיא: וכדברי ר"ע בית רובע. מאי לאו דזבין ליה סאה: המשנה אומרת שלדעת רבי עקיבא אם הוסיף לו רבע קב בגינה הקרקע חוזרת. ולכאורה מדובר שמכר לו גינה בגודל סאה, ובכל אופן היא חוזרת למרות שההוספה ביחס של רבע קב לסאה!

תירוץ: לא, דזבין ליה חצי סאה: מדובר שהוא מכר לו חצי סאה גינה.

בעי רב אשי שדה ונעשית גנה, גנה ונעשית שדה מאי? תיקו: מה הדין אם מכר שדה והוסיף עליה פחות מ-9 קבין, אבל עד שהתברר שהיתה כאן הוספה, הקרקע הזו נהפכה משדה לגינה. והיינו שפתאום נבע מעיין סמוך לשדה והיא ראויה להיות גינה (כי 'גינה' צריכה מים תמיד). האם הולכים אחר שעת המכירה, ואם כן ההוספה אינה חוזרת למוכר כי יש כאן הוספה של פחות מ-9 קבין. או שהולכים אחר המצב העכשווי, ואם כן ההוספה חוזרת כי יש כאן יותר מחצי קב, ובגינה זו הוספה החוזרת.

תנא אם היה סמוך לשדהו אפי' כל שהוא מחזיר לו קרקע: אם החלק שהמוכר הוסיף נמצא סמוך לשדה אחרת של המוכר, אפילו אם הוא הוסיף פחות מ-9 קבין, אם הוא הוסיף מעל שבע וחצי קב לכור, ההוספה חוזרת למוכר והוא לא יכול להכריח את הקונה לקנות אותה. משום שכאן יש למוכר תועלת מהקרקע הזו ואין סיבה להכריח את הקונה לקנותה.

בעי רב אשי בור מהו שתפסיק? אמת המים מהו שתפסיק? דרך הרבים מהו שתפסיק? ריכבא דדיקלא מהו שתפסיק? תיקו: מה הדין בבור מים העומד בין הקרקע הנוספת לשדה האחרת של המוכר, האם הוא מפסיק ביניהם ואז המוכר יכול להכריח את הקונה לקנות את ההוספה, או לא?

ואם תרצה לומר שהוא לא מפסיק. עדיין יש לומר בגלל שהמים לא נראים מבחוץ, אבל מה הדין אמת המים (= תעלת מים) האם היא מפסיקה בין השדות (רשב"ם לעיל פג')?

ואם תרצה לומר שהיא לא מפסיקה. מה הדין בשביל רחב טז' אמה האם הוא מפסיק ביניהם?

ואם הוא לא מפסיק. עדיין יש להסתפק מה הדין ב'רכבת' של דקלים כלומר שורת דקלים הנטועים בין השדות האם זו הפסקה, או לא?

למדנו במשנה - ולא את הרובע בלבד מחזיר לו אלא כל המותר. כלומר כשההוספה היא מעל רבע קב לסאה, והקונה מחזיר את הקרקע למוכר או משלם עליה, עליו לשלם על כל ההוספה מעל ה'בית כור' ולא רק על ההוספה שהיא יותר מרובע קב לסאה.

קושיא: **כלפי לייא:** כלפי מה הדברים אמורים? כלומר דברי המשנה אין להם הסבר. משום שהיה צריך להיות כתוב הפוך. לא רק את המותר מעל הרובע הוא מחזיר, אלא אפילו את כל הרבע קב עצמו.

תירוץ: **תאני רבין בר רב נחמן** 'לא את המותר בלבד מחזיר לו אלא את כל הרבעין כולן': אכן צריך לגרוס בדברי המשנה להיפך.